

PAP MÁRIA

AZ ANYASZENTEGYHÁZ*

„...éljetez méltón ahhoz az elhivatáshoz, amellyel elhívattatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel, viseljétek el egymást szeretettel, igyekezzetek megtartani a Lélek egységét a békesség kötelékével.” (Ef 4,1-3)

Unitárius kereszténységünk egyik legfontosabb alapidokumentuma a hitvallásunk. Az a hitvallás, melyet vallásórán megtanítunk gyermekeinknek, és amelyet következő alkalommal már csak a koporsók mellett mondunk el. Szimbolikusan tartom, hogy hitünkhöz és egyházunkhoz való viszonyulásunkat összefoglaló hitvallásra életünk elején és végén figyelünk csak. Mi történik a közbeeső évekkel?

Unitárius hitvallásunk negyedik mondatában ezt valljuk: „hiszek az unitárius keresztény anyaszentegyház hivatásában”, de vajon tudatában vagyunk-e annak, hogy mit vallunk meg?

Káténk szerint az unitárius anyaszentegyház a hívek lelki közössége, mely testet ölt azokban a gyülekezetekben és egyházközösségekben, melyekben Jézus tanítását hirdetik, és példája követésére törekednek. Anyaszentegyházunknak tehát van egy látható és egy láthatatlan oldala. A látható az nyilvánvaló: templomaink, iskoláink, temetőink, közösségeink. Ez az az oldal, aminek léte vagy nem léte, állapota, fejlődése vagy visszaesése a legtöbb gondot és fejtörést okozza.

A láthatatlan is ott van, de arra már kevesebb gondot és odafigyelést fordítunk, pedig ez a lényeg. Ez a több mint négy évszázados hit, áldozatkészség, harc a megmaradásért, melynek a jelenben mi is részesei vagyunk. Ez a látható és láthatatlan egyház a mi unitárius anyaszentegyházunk, melynek elhivatásáról hitvallásunkban beszélünk, és e két rész elválaszthatatlan egymástól. Amikor azt mondjuk, hiszek az egyház hivatásában, akkor tulajdonképpen azt valljuk, hogy hiszünk egy látható emberi közösség hivatásában, mely hivatás a prédikáció, a tanítás, az imádság, éneklés, szertartások és szeretetmunka által válik nyilvánvalóvá.

Az egyház tehát mindig több annál, mint aminek látjuk. Ezt az egyházat csodálhatjuk vagy szidhatjuk, felmagasztalhatjuk vagy elmarasztalhatjuk, de legtöbbször megfélekedünk arról, hogy ez az egyház mi vagyunk. Minden egyházközösség, a legkisebbtől a legnagyobbig, nem az egyház ugyan, de az egyházat képviseli. Az egyházközösség nemcsak része az egyháznak, hanem maga az egyház, mert az egyetlen egyházat csak e közösségeken keresztül érhetjük meg.

* Elhangzott Szentivánlaborfalván, 2005. február 26-án

Amikor tehát egyházzal beszélünk, magunkról beszélünk. Amikor az egyházat kritizáljuk, magunk felett mondunk ítéletet, mint ahogy, amikor dicsérjük, mi sütkérezünk e dicséret fényében. De mivel legtöbbször a láthatókra helyezzük a hangsúlyt, a különbözőségekből elvesz az egység. Amikor a láthatókra alapozunk, meggyengül, és kétségessé válik az a szellemiség és hit, amely összetart bennünket. Amikor a láthatókra alapozunk, csak a magunk gondját, baját látjuk, csak az Én a fontos és elvesz a Mi.

A mai találkozó egy alkalom arra, hogy hitvallásunkról bizonyosságot tegyünk, és a nagy kérdés, amellyel szembe kell néznünk, az a következő: közösség vagyunk-e vagy egyének, akik kereszténységüket külön élik meg? Egyház vagyunk-e vagy különálló egyházközségek, akik külön utakon járnak? Hagyjuk-e, hogy azok a szálak, amelyek egymáshoz fűznek bennünket, csak külsőleg, lazán kapcsoljanak össze, vagy arra törekszünk, hogy a belső, a lelki közösség is nyilvánvalóvá váljék?

Nem retorikai kérdés, ez és nem könnyű rá a válasz. A rávágott lelkes igen vagy a dacosan kimondott nem hiányolja az alapos mérlegelést, önmagunkkal és közösségeinkkel való őszinte szembenézés lehetőségét.

Ennek a szembenézésnek az első lépése: megszüntetni azokat a mesterséges korlátokat, melyeket önmagunk és közösségeink köré építettünk. Nincs kolozsvári központ és vidék, nincs városi és falusi gyülekezet, nincs nagy és kis egyházközség, csak mi vagyunk, egy közösség. Egy olyan közösség, melynek minden tagja a szabadság és köteletség, a hatalom és alázat, a függetlenség és szolgálat vonzásában kell éljen.

Ennek a közösségnek az alapja a jézusi tanítás követése, a szeretet kettős törvényének megélése, a bennünk munkálkodó isteni lélek közössége. Ezt a közösséget nyilvánvalóvá tenni, és hirdetni a világnak, hívtunk el unitárius keresztényekként. Ez az elhívás mindannyiunknak szól, egyháztagnak és lelkésznek, gondnoknak és presbíternek, azoknak, akik Atyánkat csodálatos templomokban, és azoknak, akik kis gyülekezeti termekben vagy családi házaknál imádják. Ez az elhívás pedig nem csoda, nem kiváltság, hanem közösségünk szolgálata. Amíg nem látjuk, és nem érezzük közöttünk a léleknek ezt az egységét, addig minden törekvésünk, meglátásunk, vágyunk hiábavaló. Addig a megváltást mindig csak önmagunknak és mindig csak mástól, másoktól várjuk. Addig hitvallásunk csak leírt szöveg és holt szó, addig az unitárius anyaszentegyház üres fogalom, mely nem nyúlik tovább saját gyülekezetünk határainál.

Egyházunk, gyülekezeteink élete naponkénti harc a megmaradásért. Az anyagiak szorításában élve, kiürülő templomainkat látva érezzük és tudjuk, hogy változni és változtatni kell. Mindaz, ami idáig megtartott bennünket unitáriusságunkban és magyarságunkban, értékes és fontos alap, de már nem elég. Új utakat, új módszereket próbálunk keresni, és e keresésben a láthatatlan lényegtől csak tovább távolodunk. Távolodunk, mert az anyaszentegyház nem kereskedelmi vállalat, amely hasznot kell hozzon, vagy amelyből hasznot húzunk; nem klub, ahol

összegyűlünk egy kis könnyed beszélgetésre, nem kolonc és nem ellenség, hanem hibáinktól, félelmeinktől, megtorpanásainktól és vágyainktól meghatározott közösség. Gyengesége a mi gyengeségünk, anyagi gondja a mi gondunk, összetartó erejének hiánya a mi lelkiségünk sivárságáról szól.

A megváltás, a megváltozás lehetősége bennünk van, és ezt nem helyettesítheti a központi támogatás vagy az amerikai testvérgyülekezet segítségével. Kérdéseinkre, félelmeinkre, küzdelmünkre a válasz nem Kolozsváron van, és nem onnan kell jönnie, hanem önmagukból, gyülekezeteinkből, egymás tapasztalatából, meghallgatásából.

Istennek ugyanazon lelke munkálkodik mindnyájunkban és gyülekezeteinkben és ez a lélek az, ami összefog, ami erőt ad, hogy a különböző gondokkal küszködő közösségeinkben megtaláljuk a helyes utat. Ez a lélek buzdít és ösztönöz arra, hogy vállaljuk az áldozatot, a szolgálat nehéz és sokszor hálátlan igáját és ez a lélek kéri számon tőlünk, előljáróktól, hogy valóban elől járói vagyunk-e anyaszentegyházunk ügyének? Hiteles-e a mi életünk és munkánk vagy előljárói mivoltunk tiszteletbeli cím, nagyravágyásunk kiélése, kiaknázandó anyagi lehetőség?

Nézzünk önmagunkba, kedves testvéreim, mert amíg mi nem változunk meg, amíg nem tisztítjuk meg lelkünket, amíg nem nézünk őszintén szembe szándékunk tisztaságával, addig nem várhatjuk közösségeink megváltozását. A megtisztulás, megújulás, egymásra való figyelés folyamata velünk kell kezdődjön, hogy életünk és munkánk által példát mutassunk a körülöttünk élőknek. Mi kell megértsük és megértessük, hogy együvé tartozunk, hogy a mi elhívásunk az unitárius anyaszentegyház hivatása: Jézus tanítása alapján Istenországát építeni itt a földön. Amilyen lelkesedéssel és áldozatvállalással építjük és javítjuk egyházunk látható valóságát, ugyanolyan hittel és lelkesedéssel kell építenünk egymás fele utainkat a lelki közösségünk megteremtésére. A földrajzi távolság nem mentség a közömbösségre, mint ahogy a számbeli fölény sem a terhek viselésének megkönnyítésére. S ha e távrolról sem könnyű munkában ingadoznánk, vegyük elő többször hitvallásunk szövegét. Valahányszor pedig elmondjuk, hogy hiszek az unitárius anyaszentegyház hivatásában, ne álljunk meg a jelennél. Ne csak azt lássuk meg, hogy hivatása betöltésében anyaszentegyházunk sokszor gyenge és változásra képtelen, hanem merjünk beszélni arról a reménységről, hogy hitünk, munkánk és áldozatunk által közösségeink egy nap felnőnek ehhez a hivatáshoz. Ne csak a közösségeink korlátait lássuk, hanem a lélek szabad szárnyalását, mely összeköt bennünket hittestvéreinkkel örömben és bánatban, hétköznapiakon és ünnepnapokon egyazon reménységben.

Legyetek hát ti, akik gyülekezeteitekben elől jártok, hordozói ennek a reménységnek, építói a lélek közösségének, előmozdítói a közöttünk levő békeségnek és szeretetnek, gyülekezeteitek élő lelkiismereteként, hogy hitvallásunk ne csak a végső óra szomorúságában, de a mindennapi életünkben is diadalmaszkodjon. Hogy az apostol szavaival: „ki milyen lelki ajándékot kapott, úgy szolgáljatok azzal egymásnak, mint Isten sokféle kegyelmének jó sáfárai.” Ámen

Könyvszemle

Sas Péter: *Az erdélyi magyar festőművészet lírikusa*, Tóth István. Művelődés [Kiadása] Kolozsvár, 2004. 80 l.

Közművelődési folyóiratunk, a Művelődés pár éve sorozatban jelenteti meg főleg a kolozsvári művelődéstörténet nagy kutatóinak, Kelemen Lajosnak és Herepei Jánosnak a munkáit. Ezek sajtó alá rendezésében Sas Péter budapesti történész, kutató jeleskedik. Sas a művészettörténet iránt is fogékony, főleg Kelemen Lajosnak a kolozsvári Állami Levéltárban őrzött naplója, hagyatéka számos olyan műtörténeti vonatkozásra vezette rá, amelyek eddig alig voltak ismertek. 2004 végén, a karácsonyi könyvvásáron Sas és kiadója egy Tóth István-albummal lepett meg.

Tóth István halálának 40. évfordulója meghozta az újrafelfedezést. Képei meglehetősen szétszóródtak, illusztrációi régi folyóirat-sorozatokban elrejtve feküdtek. Rendre középiskolai és művész-tanítványai is elhunytak. Az újrafelfedezés előkészítése 2001-től számítható, amikor Kelemen Miklós egyháztörténész cikket írt róla a Budapesten megjelenő Unitárius Életbe. Sas Pétert minden bizonnyal Kelemen Lajos vezette el Tóth Istvánhoz, s írt róla 2004-ben megemlékezést a Szabadságba. Kováts Ildikó, a Brassai Sámuel Líceum nyugalmazott rajztanárnője ugyancsak ekkor az Unitárius Kollégiumban folyó rajzoktatás történetét állította össze, s tartott róla előadást május végén a Brassai hét keretében. Ennek kapcsán Tóth Istvánról is pályaképet nyújtott. 2004. október 13-án aztán a Belvárosi Unitárius Egyházközség Brassai utcai tanácstermében Kováts Ildikó és Felházi Ágnes tanár-művészek, valamint Bálint Benczédi Ferenc lelkes szervezésében már a meglepetés erejével ható első emlékkiállításra vehetünk részt. Ezen a két tanárnőn kívül Tărăuné Nagy Ibolya, a művész unokahúga is beszélt, életrajzi részleteket világítva meg, emlékeket idézve. A kiállított több mint félszáz alkotás csak töredéke az ötven éves alkotói pálya gazdag termésének, de mindenképpen meggyőzőtt arról, hogy Tóth Istvánt az erdélyi művészek között számon kell tartani.

A most megjelent kötet két részre oszlik. Sas Péter *Tóth István, a kolozsvári rajztanár-festőművész* című 25 lapos tanulmányát a kiadó Szabó Zsoltnak a kétlapos tájékoztatója követi, valamint a második részben közölt képek jegyzéke. A 37–80. lapok a képanyagot tartalmazzák: 15 fehér-fekete rajz, 17 szépiarajz, 16 színes reprodukció, valamint 6 – szintén színes – miniatűr.

Tóth István 1892-ben Marosvásárhelyen született, torockói származású édesapától. Unitárius lévén természetszerűleg Kolozsvárra került felekezete kollégi-